

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 30 april 1931 kl. 12 midd.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion, II: 48, angående inrättande av statslotteri.

I en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 48, har herr *Bergström* i Hälsingborg hemställt, att riksdagen ville besluta hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utarbetande och föreläggande för riksdagen av förslag till inrättandet av ett statligt penninglotteri.

Motionen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Andra kammarens femte tillfälliga utskott, till vilket motionen av andra kammaren hänvisades, lämnade i sitt utlåtande nr 4 till en början följande historik.

Historik.

Den i motionen berörda frågan är ingalunda ny. Vid flerfaldiga tillfällen har den varit föremål för riksdagens prövning.

Redan år 1758 upprättades ett premieobligationslotteri, men ett statslotteri i mera egentlig mening kom dock ej till stånd förrän 1772, då Kungl. Maj:t inrättade ett nummerlotteri, i samband varmed förbud utfärdades mot anordnande av enskilda lotterier samt mot försäljning inom riket av lottsedlar för utländska lotteriers räkning. Av nummerlotteriet framkallade olägenheter hade emellertid till följd en stark motrörelse, som slutligen ledde till riksdagens beslut år 1841 om lotteriets avskaffande. År 1844 utfärdades av Kungl. Maj:t förordning med förbud mot inrättande av lotterier samt mot utbudande och avyttrande av lotter med undantag för välgörande ändamål och konstsaker.

Länge skulle det emellertid icke dröja förrän frågan skulle tagas upp på nytt, men nu i motsatt riktning. Först år 1916 beslöt sig dock riksdagen för att gå in för tanken på införande av ett statslotteri.

Motioner om inrättande av statslotteri avslogos vid åtskilliga riksdagar alltifrån år 1868 fram till år 1913. Under tiden (1910) avgavs ock ett sakkunnigbetänkande (Törnebladhs) angående åtgärder till förhindrande av utländska lottsedlars spridande i riket och förändrad lagstiftning om lotterier. 1910 års sakkunniga ansågo sig icke kunna tillråda inrättandet av ett statslotteri i Sverige.

År 1915 tillkom i lotterifrågan den första riksdagsskrivelse, som innefattade en direkt anhållan om förslag i syfte att stänga spelet på utländska

lotterier. Därvid avböjde dock andra kammaren uttryckligen att i skrivelsens hemställan intaga ett ifrågasatt tillägg, varigenom bland de åtgärder, som i det angivna syftet kunde vidtagas, skulle ingå "eventuellt även inrättandet av ett svenskt statslotteri". Följande år, 1916, avläts emellertid den första riksdagsskrivelsen med begäran om utredning rörande statslotteri (eventuellt statsobligationslotteri). Riksdagen anhöll därvid, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande inrättande av ett statsobligationslotteri eller någon annan form av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri. Sedan Kungl. Maj:t beslutat, att denna skrivelse ej skulle föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd, beslöt riksdagen 1920 anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes skyndsamt låta verkställa utredning rörande inrättandet av ett statsobligationslotteri eller någon annan form av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

På grund av denna riksdagsskrivelse uppdrog chefen för handelsdepartementet år 1920 åt professor C. V. L. Charlier att såsom sakkunnig till en början verkställa undersökning angående förekomsten i främmande länder av statliga penninglotterier, dessas organisation och omfattning samt de erfarenheter, som vunnits beträffande desamma, ävensom utarbета plan för utredningsarbetets fortsatta bedrivande. Dylikt betänkande avgavs den 10 mars 1922 och var huvudsakligen, för att icke säga enbart, inriktat på att utreda organisationen av utländska lotterier.

Några ytterligare åtgärder torde denna utredning tillsvidare icke hava föranlett.

Utvecklingen på lotteriområdet har dock under tiden från 1916 och 1920 års riksdagar icke stått stilla. Sålunda hava under senare tid inrättats premieobligationslotterier, varjämte totalisatorspel införts och legaliserats.

Premieobligationslotterier.

I och för anskaffande av behöfliga penningmedel beslöto fullmäktige i riksgäldskontoret år 1918 att upplägga ett obligationslån, som av finansiella hänsyn anordnades såsom ett premieobligationslån. Sedan fullmäktige år 1921 emitterat ett nytt lån av enahanda slag, utbjöds 1923 ytterligare ett lån i samband med konvertering av 1918 års lån.

Skillnaden mellan premieobligationslån och penninglotteri, ur spelarnas synpunkt sett, består däri, att i senare fallet hela insatsen kan gå förlorad, under det att i förra fallet spelaren återfår sin insats. Oavsett huruvida premielånen böra anses som lotterier, hava de likväl på existerande penninglotterier ett konkurrerande inflytande, ej minst genom det försäljningssätt, som utvecklats, (avbetalningssystem och försäljning av s. k. andelsbevis).

Totalisator.

Vid 1922 och 1923 års riksdagar framfördes motioner om införandet av totalisatorspel. I anledning av beslut vid den senare av dessa riksdagar ut-

färdades den 4 maj 1923 kungörelse angående anordnande av vadhållning medelst s. k. totalisator. Under åren från och med totalisatorns tillkomst har intresset för denna art av lotterispel vuxit med anmärkningsvärd hastighet och tillför numera de ändamål, den avser att betjäna, betydande belopp.

För egen del anförde andra kammarens utskott följande:

''Förlusten för landet på grund av spel på utländska lotterier torde kunna sägas hava nedgått, såväl genom emitterandet av premieobligationslån som på grund av i övrigt ökade spelmöjligheter inom landet. Men även under förutsättning att nämnda förlust genom inträffade förhållanden nedbringats, är den förlust, som uti ifrågavarande hänseende drabbar landet, alltjämt mycket stor. Tager man sikte på att vinna rättelse i det missförhållande, som består i penningutförsel till utländska lotterier och som ej lärer kunna effektivt förhindras genom lagstiftningsåtgärder, torde det bästa sättet att vinna ändring härutinnan vara inrättandet inom landet av ett med de utländska konkurrenskraftigt penninglotteri.

Det förslag till statslotteri, som professor Charlier i sitt förut nämnda 1922 avgivna betänkande skisserat, avser ett s. k. enkelt lotteri med en årlig omslutning av 48 miljoner kronor. Av behållningen å lotteriet skulle, efter avdrag för stämpel å lottsedlarna och lotteriets omkostnader, 20 % av Kungl. Maj:t fördelas till ''sådana kulturella ändamål, som endast med svårighet kunde tillgodoses på annat sätt''. I det av professor Charlier föreslagna lotteriet skulle således användas samma lotterityp — enkla lotterier — som i de nu pågående licenslotterierna (''teaterlotteriet'') och behållningen i dessa lotterier utgå efter i stort sett samma principer som för närvarande. Det föreslagna statslotteriets organisation har icke närmare angivits, men vissa omständigheter, bl. a. den, att viss procent av behållningen skulle användas till lotteriets omkostnader, synas tyda på, att ett halvofficiellt organ varit tilltänkt. I riksdagsskrivelserna i ämnet finnas helt naturligt icke närmare detaljer om lotteriet, men utan tvivel torde riksdagens avsikt varit, att ett statsorgan skulle handhava detsamma och att lotteriet framförallt borde äga så stark konkurrenskraft i förhållande till de utländska klasslotterierna, att det svenska spelet på sistberörda lotterier i största möjliga grad skulle upphöra och komma ett svenskt statslotteri till godo.

Som av det här ovan anförda framgår har riksdagen genom framställningar vid skilda tillfällen (senast år 1920) hemställt om utredning av frågan om införande av statligt penninglotteri i en eller annan form. I vissa avseenden hava ock åtgärder i av riksdagen avsett syfte vidtagits, såväl av Kungl. Maj:t som av riksgäldsfullmäktige. Utskottet erinrar i senare fallet om premieobligationslotterierna med deras ökade möjlighet att inom landet tillfredsställa förefintlig spellust samt att bidra till allmänna sparande. I förra fallet åter böra framhållas införandet av totalisatorspelet samt 1922

*Andra kam-
marens ut-
skott.*

års utredning i lotterifrågan. Denna utredning kan dock knappast göra anspråk på att innehålla tillräckligt material för bedömandet av själva huvudfrågan, inrättandet av ett statslotteri, i den omfattning, riksdagen torde hava avsett. Från Kungl. Maj:ts sida har riksdagen ej heller under tiden från fattandet av 1920 års beslut mottagit några förslag till lösning av förevarande spörsmål. Riksdagens hemställan måste alltså anses vara i avsevärda delar obesvarad.

Utskottet får därför, under åberopande av det ovan anförda och av vad motionären i övrigt andragit, hemställa, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att av riksdagen framställning göres till Kungl. Maj:t om slutförande snarast möjligt av den av riksdagen tidigare begärda utredningen rörande ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri och om framläggande för riksdagen av de förslag, som denna utredning kan föranleda."

*Andra kam-
marens
beslut.*

Andra kammaren biföll, vad dess femte tillfälliga utskott sålunda hemställt, och första kammaren, som delgivits andra kammarens beslut, har hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott. I anledning härav får utskottet anföra följande.

Utskottet.

Utskottet instämmer i följande delar av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande:

"Förlusten för landet på grund av spel på utländska lotterier torde kunna sägas hava nedgått, såväl genom emitterandet av premieobligationslån som på grund av i övrigt ökade spelmöjligheter inom landet. Men även under förutsättning att nämnda förlust genom inträffade förhållanden nedbringats, är den förlust, som uti ifrågavarande hänseende drabbar landet, alltjämt mycket stor. Tager man sikte på att vinna rättelse i det missförhållande, som består i penningutförsel till utländska lotterier och som ej lär kunna effektivt förhindras genom lagstiftningsåtgärder, torde det bästa sättet att vinna ändring härutinnan vara inrättandet inom landet av ett med de utländska konkurrenskraftigt penninglotteri."

"Riksdagen har genom framställningar vid skilda tillfällen (senast år 1920) hemställt om utredning av frågan om införande av statligt penninglotteri i en eller annan form. I vissa avseenden hava ock åtgärder i av riksdagen avsett syfte vidtagits, såväl av Kungl. Maj:t som av riksgäldsfullmäktige. Utskottet erinrar i senare fallet om premieobligationslotterierna med deras ökade möjlighet att inom landet tillfredsställa förefintlig spellust samt att bidra till allmänna sparande. I förra fallet åter böra framhållas införandet av totalisatorspelen samt 1922 års utredning i lotterifrågan."

Härefter anser utskottet sig böra anföra följande.

Denna utredning kan dock knappast göra anspråk på att innehålla tillräckligt material för bedömandet av frågan om inrättandet av ett under sta-

tens kontroll stående lotteri i den omfattning, riksdagen torde hava avsett. Från Kungl. Maj:ts sida har riksdagen ej heller under tiden från fattandet av 1920 års beslut mottagit några förslag till lösning av förevarande spørsmål. Riksdagens hemställan måste alltså anses vara i avsevärda delar obesvarad, och ett förnyat framhållande av riksdagens önskan om en utredning i frågan synes därför vara befogat.

Huruvida ett under statens kontroll ställt penninglotteri bör organiseras såsom ett statslotteri i egentlig mening eller vinnas genom omläggning och utvidgning av redan befintligt penninglotteri synes böra bli beroende på resultaten av utredningen, och utskottet finner det därför för närvarande varken erforderligt eller lämpligt att taga ställning i denna fråga. Jämväl frågan, huruvida vinsten såsom fortfarande skall disponeras av Kungl. Maj:t eller enligt motionärens mening av riksdagen eller ock efter vissa grunder till disposition fördelas mellan båda, synes böra hänskjutas under utredningen. Utskottet önskar dock framhålla såsom sin mening, att vinsten av lotteriet under alla förhållanden bör komma sådana kulturella och sociala ändamål till godo, vilka icke kunna eller böra tillgodoses genom i riksstaten upptagna anslag.

Under hänvisning till vad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 27 april 1931.

På utskottets vägnar:

A. J. GRANSTRÖM.

Närvarande vid beslutets fattande: herrar *Granström, Larsén, Berling, Valfrid Eriksson,* friherre Lagerfelt, Hjalmarsson* och *Gottfrid Karlsson.**

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.